

אחרי מות
עופר אדרת

פיקד על אוניות מעפילים

סיפוריו של איש חיל הים, יהודה בן צור, יכולים לפרנס ספר הרפתקאות עב כרס. אחד מהם קשור בפרק נשכח בתולדות מפעל ההעפלה לאחר מלחמת העולם השנייה. "מעטים מודעים לכך שב-1947 החליט המוסד לעלייה ב' להעלות בדרך זו גם מקצת מיהדות צפון אפריקה", סיפר בן צור בויכרונותיו. באותה שנה הפליגו לארץ שתי ספינות עם כ-800 מעפילים ממרוקו, אלג'יריה ותוניסיה. בספטמבר 1947 הצטרף בן צור למאגר המלווים של הפלי"ם (הורע הימית של הפלמ"ח) באיטליה, הוטל עליו ללוות מעפילים מצפון אפריקה לארץ ישראל. אבל לשר ההיסטוריה היו תוכניות אחרות. בן צור מונה למפקד ספינה שעגנה בנמל להספינה באיטליה ונועדה להעלות יהודים מאלג'יר. "כשראיתי את הספינה לראשונה, חשכו עיני. היתה זו מפרשית 'ענתיקה' עם מנוע 'עייף', הוא תיאר למרות זאת, ברוח התקופה, אמר למפקדיו כי יצליח להשלים את המשימה. ואולם בדרך, ליד קורטיקה, נקלע הצוות לטערה והמנוע שבק חיים. "טולטלנו לרוחב הגלים (היתה) סכנת התהפכות וטביעה", תיאר. "כל הלילה התהפכנו על דרגשינו. ממרום הדרגש העליון, חששתי שאם אעצום את עיני, אני עשוי לעוף לשולחן עליו היה מוצב המשדר", סיפר. לאחר כ-36 שעות, כשהמכונאים גואשו מתיקון המנוע, שלח בן צור במרפק לאנשי המוסד וביקש עזרה. כש זו הגיעה, נגררה הספינה למפרץ שכוח אל בסרדיניה.

"הנפנו את מפרשינו, ששיני הע"כברים ניכרו בהם היטב. 'התמונה' נראתה כצילום של סרטי הפיראטים מהמאה ה-19", תיאר. למרבה המזל, התקלה אירעה בדרך אל המעפילים ולא לאחר עלייתם על הספינה. פון ספינה אחרת העלתה את המעפילים לארץ. בן צור, שחבריו לפלמ"ח כינו אותו "פרא", פיקד על ספינות מעפילים, ליווה אוניות רכש ועולים, ולחם בחטיבת הנגב במלחמת העצמאות. לימים היה למומחה לתולדות מפעל ההעפלה וממייסדי אתר האינטרנט של הפלי"ם.

יהודה בן צור,
איש הפלי"ם,
1925-2022

צילום: באדיבות המשפחה

הוא נולד ב-1925 בתל אביב למ'

שפחת בורשטיין. הוריו עלו מפולין. בבית הספר היסודי "אחד העם" המורה והסופר יהודה בורלא עיבת את שמות התלמידים. כך קיבל את השם "בן צור". ב-1943 הצטרף לפלמ"ח עם חבריו מתנועת צופי דיונון תל אביב. "היה זה מונטגומרי, ססל פנני, בטרם מלאו לי 18, את הדרך לפלמ"ח, כתב בויכרונותיו, בהתייחסו לקי צין הבריטי שהצליח בבלום את הנגרל הגרמני רומל מהתקדמותו לעבר איי. כמה חודשים לפני כן אביו קרא לו לשיחה. "יהודה, אם הגרמנים יכנסו למצרים, מצבנו, כאן בארץ, יהיה גרוע. יש שמועות שהצבא הבריטי מתכונן לנסיגה מהמזרח התיכון. נראה לי שה טוב ביותר, אם זה יקרה, שתתגייס לצבא הבריטי ותיסוג יחד אתו". בן צור לא התקדם עם הצבא הבריטי. להיפך, הוא נעצר כמה פעמים בידי הבריטים על פעילותו המחתרנית בשירות המדינה שברך, ושמו אף נוסף לרשימת המבוקשים. ב-1945 הצטרף לפלי"ם וב-1947 השלים הכשרתו כימאי בקורס חובלים, ויצא לאירופה בשליחות "המוסד לעלייה ב'". במשך כשנה פיקד על ארבע אוניות הראשונה, "הברק", היתה הספינה שמנועה כשל בדרכה להעמסת המעפילים באלג'יר. על השנייה, "הויבלה", העמיס בחוף בצרפת כ-700 מעפילים והעביר אותם לאונייה אחרת בקורטיקה, בדרכם לארץ. בשלישית, אוניית הרכש "הוקן", הביא לארץ משלוח נשק עם אלפי מקלעים, עשרות אלפי רובים ומיליוני כדורים, שנרכשו בצ'כוסלובקיה. האונייה הרביעית שעליה פיקד, "המורד", הביאה לארץ מתנדבים לשירות בצה"ל. כשעגנו בארץ התגייס לחטיבת הנגב, והשתתף בקרבות עם הגדוד התשיעי, מכיבוש באר שבע ועד הנפת דגל הדיו באילת, כמפקד מחלקת גיפים.

לאחר המלחמה הצטרף בן צור לשירות קבע בחיל הים בתפקידי פיקוד, מטה והדרכה. בין היתר, פיקד על שיטת הנתיחה שהתפרסמה במבצע קדש, ב-1956, וכוח חילוץ מיג-15 מצרי, שנפל שלל בידי צה"ל, דרך הים. הוא השתחרר מקבע ב-1971.

ב-2006 יום עם בנו, צבי, את הקמת אתר האינטרנט של הפלי"ם, ההעפלה והרכש (www.palyam.org), אתר פרטי, שמציע מידע רב על "ההיבט הימי של המאבק לעצמאות ישראל". הוא היה נשוי לטובה וזכובצקי ולהם שני בנים. בן צור גר בקיסריה והותיר אחריו את רעייתו, שני בנים (צבי ואלון), שבעה נכדים וארבעה נינים.